

La justícia i les injustícies

La valoració ciutadana sobre el funcionament de la justícia cau en picat. Sentències estrambòtiques, judicis que no arriben mai, instal·lacions antifuncionals. Una de cada quatre víctimes mortals per violència familiar havia presentat denúncia abans de morir. I la gent, dia a dia, desconfia més del sistema en què més havia de confiar: el judicial.

Victòria és jove, viu en un poble de l'Horta i conta que, la setmana passada, una nit, va tenir un enfrontament amb agents policials. De resultes d'això, diu, va acabar "incomunicada i maltractada". Reconeix, però, que es va defensar i va arrapar un agent. Això, entre altres coses, ha provocat que s'haja enfrontat amb un judici de faltes, el resultat del qual, diu, és que està obligada a pagar 180 euros a un policia. Sent que no s'ha fet justícia, que la seua situació és una paradoxa fora de control.

També va sentir això mateix Latifa Daghdagh, una jove del Magrib que ha viscut des de fa temps a l'Hospitalet de Llobregat i que ha saltat a la fama per veure's vinculada a una sentència judicial especialment cridanera. Perquè Latifa va denunciar maltractaments del seu marit i, malgrat tot, el jutge de rigor de Barcelona el va declarar absolt. La sentència diu que l'actitud de la presumpta víctima no concordava amb la síndrome d'una dona agredida. Segons explicava el text, "l'aspecte físic que presenta Latifa durant els tres actes del judici, vestida cada dia de manera diferent, a la moda, amb anells, polseres i curioses arracades, amb ulleres de gran mida, demostren una capacitat de Latifa per visionar l'exterior [sic] que, certament, no coincideix amb la d'una dona que ha passat mesos d'agressions".

A casa nostra, hi ha moltes situacions més que, en l'àmbit judicial, provoquen

sovint en la ciutadania la sensació de confusió, de perplexitat i fins i tot d'estafa. Recentment, l'Audiència de Barcelona ha dictat una sentència en què ha absolt un pare d'una falta de lesions després de ser denunciat pel seu fill de quinze anys. El jove l'havia denunciat perquè li havia pegat una galtada. Però el jutge no la va trobar constitutiva de delictes, sinó que considerava que el càstig agressiu podia acceptar-se perquè era merescut, puntual i no li havia deixat cap marca física.

Continuem: una altra sentència recent assegurava que no hi havia acarnissament en les més de vint punyalades que un individu va rebre del seu agressor. En una resolució del mes de febrer, una jutgessa del Principat va absoldre un conductor ebri implicat en la mort de dos ciclistes. L'argument era que l'alcohol no va afectar la conducta de l'acusat, tot i que el conductor havia donat positiu en el control policial. Una altra sentència cridanera insistia en una direcció semblant, que absolia el propietari de l'autobús que a l'agost del 1992 va protagonitzar un accident a Torreblanca que va causar 46 morts. La llista de sentències difícils d'entendre pot allargar-se fins a l'extenuació més delirant.

De fet, els més alts tribunals tampoc no se salven de la controvèrsia més extravagant. El Tribunal Suprem ha dictat una sentència en què imposa una pena de tres anys de presó a un petit traficant de droga que havia resultat absolt per vendre

La Ciutat de Justícia de València té previst englobar totes les dependències judicials valencianes. La concentració, però, no garanteix l'eficàcia del funcionament, més aviat al contrari.

21 mil·ligrams d'heroïna. En canvi, el mateix tribunal ha anul·lat la pena de tres anys de presó a què havia condemnat l'Audiència Provincial d'Alacant un home que oferia 25 mil·ligrams de cocaïna a un menor a Benidorm.

La pregunta és, per què, en el camp del sistema que hauria de generar la màxima confiança, es donen tantes situacions que provoquen l'escàndol, la burla i l'esperpent?

L'aplicació de la llei. El Tribunal Suprem acaba de rebaixar de tretze anys i sis mesos a nou anys la pena de presó a un home que va abusar sexualment durant cinc anys de la filla de la seua parella, afectada, segons els metges, "d'un retard mental permanent i irreversible que li feia tenir una edat mental no superior als dotze anys, amb un grau de minusvalidesa del 97%". La rebaixa es produeix perquè la sentència considera que l'agressor no va "intimidat" la xica.

"Això és perfectament lògic, des del punt de vista de la llei estricta –apunta un penalista que prefereix mantenir l'anonimat–; una altra cosa és que la gent entenga o accepte el sentit d'aquesta llei."

Efectivament, l'article 181.2 del Codi Penal considera "abusos sexuals no

consentits" els que s'executen sobre persones amb trastorns mentals en què l'agressor s'aprofita d'aquests mateixos trastorns. Per tant, segons el Suprem, no constitueix intimidació que l'acusat diga a la víctima que no conte res a la mare perquè s'enfadaria amb ella i la renyaria. L'alt tribunal entén que això no és intimidació perquè constitueix únicament "la cobertura d'un abús ja consumat".

El Suprem va refusar el recurs de la mare de la jove, que va demanar que s'agreujara la pena tenint en compte que la víctima era especialment vulnerable per la seua edat i la seua malaltia. Però la sentència reitera que no hi va haver intimidació, sinó "abús de trastorn mental", i que la víctima és major d'edat. Afegeix també que la malaltia és exactament allò que s'ha pres en consideració per configurar el tipus penal sobre el qual el tribunal fonamenta la seua sentència.

"Moltes vegades –indica l'advocat penalista– el problema no són els jutges, sinó la llei, que no permet realment una aplicació millor; perquè, és clar, hem de recordar que el jutge no pot implicar-se personalment en un cas, sinó que ha d'impartir justícia mitjançant les eines que li ofereix el legislador."

Ara bé, no és possible que els jutges hagueren de tenir en compte que estan aplicant sentències sobre éssers que tenen sentiments? No haurien de ser alguna cosa més que màquines expenedores de llei? "Ho som, de fet –indica un jutge valencià que ha exercit al Principat–, per això hi ha sentències que es contradueixen segons el tribunal que les dicte. Ara bé –continua–, considere que el factor humà –és a dir, la identificació directa amb les circumstàncies o el dolor de la víctima– no pot condicionar les nostres decisions per damunt de la llei; perquè si ho férem, ja no seríem jutges, sinó una altra cosa."

"Hem d'acceptar, i la majoria ho veiem així, que el ciutadà pot no estar d'acord amb els fonaments de dret que s'argumenten en les sentències –afegeix el jutge–, però, en canvi, crec que una bona part del problema naix de la referència de la sentència que fan alguns mitjans de comunicació en les seues notícies; les sentències d'alguns jutges poden tenir observacions o reflexions judicials que seran cridaneres, fins i tot inoportunes i estrambòtiques, però no conec casos en què siguen aquestes opinions les que fonamenten completament la sentència d'un jutge; la sentència es basa sempre en els fets i en una inter-

pretació de la llei; s'hi pot estar d'acord o no, però de segur que la sentència tindrà un sentit i estarà fonamentada.”

Més enllà de les proves presentades, el mateix ego del jutge el pot impulsar a voler-se destacar d'alguna manera; les seues filies i fòbies polítiques el poden condicionar; les concepcions morals; la impressió que li oferesca la vista oral... Tots aquests elements poden influir de manera personalista en la sentència, malgrat que no la determinen. “De vegades, tan perillós és aplicar la llei de manera absolutament freda i inhumana com aplicar la llei a partir de les circumstàncies personals d'un cas determinat”, explica l'advocat especialista en dret penal. “Supose que la bona sentència és la que troba un espai d'equilibri entre aquests dos camps equidistants”.

Un sistema en l'atzucac. “Cal dir també que una cosa són els jutges, i una altra és la llei i l'administració de justícia”, afegeix el lletrat. “De vegades es confonen els termes, i als jutges se'ls fa responsables de dèficits amb els quals no estan directament relacionats.” Es refereix ara als ja coneguts embussos que llasten la burocràcia judicial i que han contribuït a fer que la majoria de ciutadans es mostren reticents a recórrer als tribunals.

Així, una macroenquesta encarregada pel Consell General del Poder Judicial (CGPJ) indica que, durant l'any 2003, la valoració dels ciutadans de l'estat espanyol sobre el funcionament de la justícia ha caigut. Si l'any 2001 va superar

l'aprovat —va aconseguir una nota d'un 5,5 de mitjana—, el 2003 es quedava en un 4,9. És a dir, un suspès, segons la matemàtica estricta i la lletra petita que fan servir tants jutges.

Els entrevistats eren denunciants, denunciats, testimonis i víctimes de processos judicials als quals s'entrevistava a l'eixida dels jutjats. Segons l'enquesta, el retard en l'aplicació de la justícia és el tema que provoca més disgust. El 57% de les persones que ha patit retards de dos anys en les seues causes culpa directament del seu mal “l'administració de justícia”, sense considerar, per exemple, que és l'absència de pressupostos econòmics allò que, en la majoria d'ocasions, contribueix a alentir els processos, perquè no permet la millora d'equips o l'augment de personal.

De fet, el 82% dels ciutadans creu que la justícia és tan lenta que, sempre que siga possible, val més evitar d'acudir-hi. Curiosament, però, són els ciutadans immersos en plets, segons el test del CGPJ, els que acostumen a tenir una percepció millor del funcionament de la justícia que la resta de la població. No obstant això, i tant o més que els retards, als usuaris els preocupa molt que els jutges, per regla general, no estudien detalladament el cas que els afecta. Es done o no aquest fet, aquesta és la sensació que tenen la majoria dels enquestats. I la que transmeten a través dels comentaris de carrer, contribuint al progressiu descàndid popular del sistema judicial.

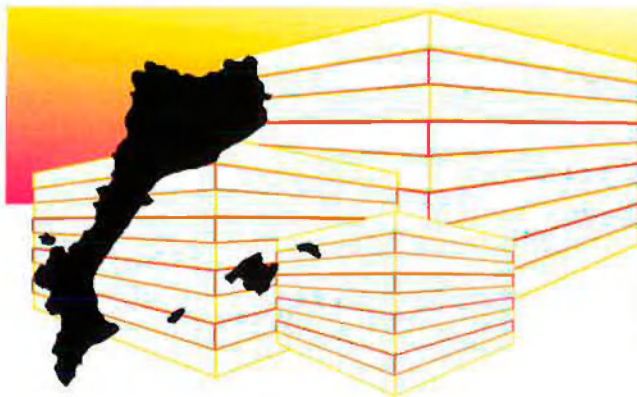
Hi ha estadístiques més brutals i esgarifoses: un altre estudi del CGPJ demos-

tra que hi ha un augment de les morts de persones que havien denunciat prèviament maltractaments familiars. L'estadística, així, engloba una de cada quatre víctimes. Perquè, si l'any 2001 això afectava un 19% de les persones mortes, el 2002 —l'últim any del qual hi ha xifres— l'índex s'elevava fins al 25%. Entre altres conclusions, l'informe diu que “l'índex de mesures cautelars sol·licitades o acordades és baix, si bé s'ha incrementat en més de 3 punts”.

“En molts casos es tractava de faltes, per a les quals la llei no permet establir mesures cautelars. Però, en altres —indica el mateix organisme judicial—, els jutges podien haver-les adoptat.” Ací, el costum de no decretar aquesta mena de mesures —que comporten tantes complicacions— i la manca de decisió de molts jutges de canviar aquest costum ha jugat en contra de les víctimes.

Segons l'informe, l'any 2002, el major nombre de casos per cada 100.000 habitants de víctimes que havien denunciat maltractaments abans de morir es va donar —a tot l'estat— a Balears (5 morts i una taxa del 0,59), les Canàries (6 casos, 0,35) i el País Valencià (14 morts, 0,34 casos). Aquest últim és un dels territoris amb més processos pendents en els jutjats —fins a 268.000 a la fi del 2003—, tot i que per darrere del Principat, que, per les mateixes dates, en tenia 331.000. La voluntat administrativa és controlar aquest desfasament. Però les previsions indiquen el contrari. I, dia a dia, ho fan de manera incontestable.

Joan M. Oleaque

PERQUÈ SOM D'ESQUERRES
UNA MATEIXA LENGUA
UNA MATEIXA CULTURA
PER UNA CONVIVÈNCIA DEMOCRÀTICA DELS POBLES

AMB EL TEU VOT ÉS POSSIBLE
paraula

